

fejlagtige vurdering, at udviklingen var forløbet stort set som nu, hvis der ikke var givet støtte. Lad os derfor se på, hvad var der sket, hvis Danmark ikke havde støttet det færøske samfund med lånekapital.

Den altovervejende del af de danske statslån til landsstyret (2,5 mia. kr. af 3,15 mia. kr.) er af landsstyret blevet indskudt i Finansieringsfonden af 1992 med henblik på kapitaltilførsel til de to største færøske banker. Uden disse kapitalindskud var bankerne forlængst gået fallit.

Det sandsynlige resultat af bankernes fallitter er skræmmende:

Eksisterende udlån ville blive opsagt, og mange virksomheder ville ikke længere kunne få finansieret deres drift. Følgerne ville være endnu flere virksomhedslukninger, endnu større arbejdsløshed og yderligere fald i indkomsterne. Herudover ville boligmarkedet være brudt sammen, og landsstyret ville have fået endnu større problemer bl.a. med at opnå de budgetterede skatteindtægter. Et større budgetunderskud kunne i så tilfælde kun imødegås gennem yderligere stramminger af den økonomiske politik eller gennem ny låneoptagelse.

Hertil kommer iøvrigt, at de låntagere, som ville være gået fallit, fortsat ville hæfte for deres gæld.

Alt i alt ville der således ikke være tale om nogen »ny start« for færingerne, men derimod om en nedsmeltning af den færøske økonomi.

Der kan på denne baggrund ikke herske nogen tvivl om:

1) At den enkelte færinger har nydt godt af de lån, som den danske stat har ydet Færøernes landsstyre, samt

2) at landsstyret ikke var blevet bedre stillet ved i første omgang at have undladt at optage lån til indskud i bankerne - tværtimod.

Med de skræmmende effekter som en omfattende fallit i banksektoren stiller i udsigt, er det da heller ikke overraskende, at eksperter og råd samstemmende har været, at bankfallitter, der truer det finansielle systems funktion, måtte forhindres.

Alvoren heri bekræftes også af de udenlandske erfaringer. Vender vi blikket mod lande, hvor banksektoren har været truet af omfattende konkurser, ser vi netop, at der politisk er grebet ind, når banksystemets funktion har været truet. I de senere år har vi set dette i forbindelse med kriser i den finansielle sektor i så vidt forskellige lande som USA,

Norge, Finland og Sverige. Indgrebene er her gennemført, selv om tilbageslaget i disse landes økonomier har været langt mindre alvorligt end på Færøerne, og selv om de banker, som herved blev reddet, udgjorde en væsentlig mindre del af banksektoren end tilfældet er for de to største banker på Færøerne.

Lad mig i forbindelse med landsstyrets indskud af ny kapital i bankerne præcisere én ting.

Når der tales om, at »bankerne reddes«, får mange det indtryk, at det er bankernes aktionærer, der reddes. Dette er ikke korrekt. Det er jo netop sådan, at mens banken reddes som institution, så mister aktionærerne deres indskudte kapital.

projekter, må det være deres egne beslutninger. Dette ville vel ikke forekomme overraskende i den nuværende konjunktursituation på Færøerne. Også mange husholdninger har valgt at nedbringe deres gæld.

Generelt er der imidlertid ingen grund til at tro, at bankerne vil afstå fra at låne ud - tværtimod. Bankerne lever jo af deres udlån. Uden at opfylde funktionen som långiver skaber bankerne ikke det overskud, som er et erhvervs eksistensberettigelse.

Mens jeg er i gang med at korrigere de myter, som af og til dukker op i debatten - desværre også i forbindelse med Tingets tidligere behandling af den færøske si-

knings) interesse i, at der til enhver tid er sikkerhed for indskuddene i pengeinstitutterne. Det er derfor Finansstilsynets pligt jævnligt at vurdere, om værdien af bankernes udlån svarer til den bogførte værdi. Hvis Finansstilsynet kommer til den konklusion, at udlånene er overvurderet, skal der stilles krav om hensættelser til imødegåelse af tab. Yderligere: Hvis kravet til hensættelser er så stort, at egenkapitalen er væk eller befinder sig under en bestemt værdi i forhold til aktiverne, skal der kræves tilført ny kapital. Hvis dette ikke sker skal pengeinstituttet erklæres i betalingsstandsning eller konkurs.

Jeg finder ikke, at der er

behov for en nærmere belysning af udviklingen omkring bankerne. Regeringen vil derfor drøfte med landsstyret, hvordan en sådan opgave bedst gribes an.

Jeg vil nu gå over til den del af redegørelsen, der handler om den økonomiske situation på Færøerne.

3. Den økonomiske situation

Lad mig først gøre det klart, at en altomfattende og detaljeret beskrivelse af den økonomiske situation på Færøerne ikke er mulig. Det statistiske grundlag for en beskrivelse af denne art er simpelthen ikke til stede - selv om dette års redegørelser fra ekspertudvalgene har bidraget til at udfylde

opstået som et resultat af ændrede vilkår for fiskeriet, som med følgeindustrier indtjener ca. 90 pct. af de samlede færøske eksportindtægter.

I slutningen af 1980'erne skete der således et voldsomt fald i de færøske fiskefangster. En væsentlig årsag hertil var, at der i de forudgående år var blevet fisket mere end bestandene på længere sigt kunne bære.

I tillæg til reduktionen i fangsterne har der siden 1992 været tale om stærkt faldende priser på fisk.

De faldende eksportmængder og -priser bidrog til, at værdien af den samlede produktion på Færøerne faldt med godt 15 pct. fra 1988 til 1992. Hertil kommer, at den fortsatte forværring i 1993 peger i retning af et yderligere fald - på godt 10 pct.

Samlet vil der således være tale om et fald i værdien af den samlede produktion på omkring 25 pct. i løbet af 5 år. Dette er vist uden sidestykker i den vestlige økonomi.

Selv om de dårlige konjunkturer for det færøske fiskeri har været en af hovedårsagerne til den nuværende krise, kan tilrettelæggelse af den økonomiske politik på Færøerne gennem 80'erne ikke fraskrives et væsentligt ansvar for, at man er havnet, hvor man er.

De økonomiske beslutninger, som blev truffet ikke blot i lagtinget, men også i mange husholdninger og i erhvervslivet (herunder bankerne), blev i 1980'erne baseret på en alt for optimistisk tro på, at det daværende høje indkomstniveau kunne opretholdes. Erhvervspolitikken understøttede denne tiltro - bl.a. gennem betydelige subsidier til fiskeriet.

Trods advarsler fra eksperterne steg gældsætningen inden for alle dele af det færøske samfund - i den private sektor såvel som i den offentlige. Man kan i tillæg hertil sige, at overfiskningen repræsenterede et lån fra naturen.

Der var kun få reaktioner på advarslerne. Resultatet var, at både landsstyret, kommunerne, husholdningerne og virksomhederne var usædvanligt dårligt rustet, da konjunkturedgangen satte ind. Det er imidlertid nemt at være bagklog. Langt vigtigere er det i dag at foretage en bedømmelse af hvilke initiativer, der kan hjælpe med til, at Færøerne kommer ud af den nuværende krise.

4. Fremtidsudsigterne

Udsigterne for den færøske økonomi gennem de nær-



Den reddede part er derimod indlånene, långivere iøvrigt samt de låntagere, hvis kreditter kan fortsætte uændret. Man kan derfor med fuld ret sige, at netop ved at redde bankerne fra fallit, tilgodeser man de virksomheder (og medarbejdere), som ikke ville kunne overleve følgerne af, at kreditgivningen blev trukket væk. Dette gælder i udpræget grad på Færøerne, hvor alternative kreditkilder er yderst begrænset.

Der har i debatten været rejst spørgsmålet om, hvor den kapital, som er blevet indskudt i bankerne, er blevet af. Om den nu i tilstrækkeligt omfang er udlånt til erhvervsformål på Færøerne.

Hertil er svaret, at hverken det offentlige på Færøerne eller den danske regering bør give nærmere retningslinier for bankernes udlånspolitik. Det må være bankernes suveræne opgave at vurdere de risici, som er forbundet med udlån. Hvis de pågældende banker i den nuværende situation har valgt at afdrage på deres eksisterende gæld, fordi de ikke finder, der er tilstrækkeligt med rentable låne-

ituation - vil jeg godt inddrage endnu én.

Enkelte færinger har fået det til at fremstå, som om problemerne i de færøske banker skyldes selve det, at Finansstilsynet har vurderet, at værdien af bankernes tilgodehavende er faldet, og ikke længere svarer til den bogførte. Denne kritik sætter ikke spørgsmål ved, om der rent faktisk har fundet et sådant værditab sted men kritiserer, at vurderingen kommer frem i lyset og giver anledning til krav om hensættelser til imødegåelse af tab. Kritikkerne synes at mene, at blot man sætter kikkerten for det blinde øje, kan sejlsåden fortsætte uhindret.

Hvis denne indstilling havde været repræsentativ for færøsk erhvervsudvikelse eller for færøsk politik, havde analysen af årsagerne til de nuværende økonomiske problemer været temmelig simpel.

Jeg finder det derfor påkrævet, at sige nogle få ord om Finansstilsynets rolle.

Finansstilsynets primære rolle - på Færøerne såvel som i Danmark - er at tilgode indskydernes (i dette tilfælde den færøske befol-

grund til at betvivle, at Finansstilsynet har gjort sin pligt i forbindelse med behandlingen af de færøske banker.

Det væl være mange bekendt, at det færøske lagting i den senere tid har behandlet tre forslag om iværksættelse af undersøgelser vedrørende den økonomiske krise. Det første forslag kunne ikke opnå den tilstrækkelige tilslutning.

Det seneste fremsatte forslag om en dommerundersøgelse er fortsat under behandling, hvorfor jeg alene skal gøre den bemærkning, at det ikke vil være korrekt at bede en dommer forestå en undersøgelse til afdekning af et politisk ansvar for udviklingen.

Det tredje forslag drejer sig om - jeg citerer en oversættelse - for det første at »give indblik i de forhold i bankerne, som har medført den frygtelige gældsbinding« og »om bankerne har handlet i strid med lovgivningen«. For det andet ønskes en undersøgelse af »hvilkens indflydelse udviklingen i samfundet har haft på bankerne«.

Regeringen er opmærksom på, at der er opstået et

nogle af disse mangler.

En overordnet beskrivelse af udviklingen i centrale størrelser i den færøske økonomi er imidlertid mulig.

Denne viser, at den økonomiske situation på Færøerne er blevet stadigt forværret gennem det seneste år. Den nyeste statistik viser således,

- at de samlede lønudbetalinger i perioden januar-oktober i år 16 pct. under lønudbetalingerne i samme periode 1992,

- at de fangede mængder af fisk leveret til de færøske fabrikker i samme periode faldt med 15 pct.,

- at det registrerede antal arbejdsløse fortsat (i november) ligger i størrelsesordenen 20 pct. af arbejdsstyrken, samt

- at nettoforflytningen gennem de første 10 måneder i år androg 1.600 personer.

Jeg kan til det sidste tilføje, at nettoudvandringen siden 1990 hermed har andraget 4.100 personer ud af en befolkning på 48.000, samt at udvandringen har været koncentreret i aldersklasserne 15-29 år.

En væsentlig del af de økonomiske problemer er